

*Bu makale benzerlik taramasına tabi tutulmuştur.
Araştırma Makalesi/ Research Article*

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDAKİ KAZANIM İÇERİKLERİNİ BELİRLEME YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Hülya Sönmez*

Öz

Bu çalışmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanım içeriklerinin Türkçe dersi öğretmen adayları tarafından nasıl belirlendiği incelenmiştir. Hazırlanan anketle Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalındaki öğretmen adaylarından kazanımlardaki dil bilgisi, okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileriyle ilgili içerikleri belirlemeleri istenmiştir. Verileri toplamak amacıyla genel tarama modeline başvurulmuştur. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmış anket ile toplanmıştır. Toplanan veriler, sıklık analiziyle incelenmiştir. Analizler sonucunda Türkçe dersi öğretmen adaylarının 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki dinleme, konuşma, okuma, yazma ve dil bilgisi içeriklerini belirleme yeterlilikleriyle ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bulgulara bağlı olarak katılımcıların dinleme ve konuşma becerisinin dil bilgisiyle ilişkisiz olan bazı kazanım içeriklerini dil bilgisi kapsamında gösterdikleri belirlenmiştir. Benzer şekilde dil bilgisiyle ilişkisiz olan bazı okuma ve yazma kazanım içeriklerinin de dil bilgisi kapsamında gösterildiği tespit edilmiştir. Bu bulgular, öğretmen adaylarının genel olarak programdaki kazanımların dil bilgisi konularıyla ilişkili olduğunu düşündüklerini belirtmektedir. Aynı zamanda bu bulgulara göre öğretmen adaylarının öğretim programıyla ilgili farkındalık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretim programının içerik ve kazanımlarını amaca ve işlevine göre değerlendirmeleriyle ilgili önemli ihtiyaçlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle Türkçe dersi öğretmen adaylarına öğretim programının kazanımları ve içerikleriyle ilgili çok kapsamlı bir eğitimin verilmesi gerektiği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programı, kazanım, içerik, öğretmen adayları.

AN EXAMINATION OF THE PROSPECTIVE TEACHERS' COMPETENCIES FOR DETERMINING THE CONTENTS OF THE OBJECTIVES IN THE TURKISH LESSON CURRICULUM

Abstract

The purpose of this study was to analyze how the content of the objectives of the 2018 Turkish Lesson Curriculum was determined by the prospective teachers. For this purpose, prospective teachers' answers about the contents related to grammar, reading, writing, listening, and speaking skills were identified. To obtain the data, a general survey model was used. Data were collected with a structured questionnaire developed by the researcher. The collected data were analyzed via frequent analysis. The findings related to the prospective teachers' competences for determining the contents of listening, speaking, reading, writing, and grammar objectives were assessed. Based on these findings, it was determined that the participants related some of the contents of the objective in listening and speaking skills to grammar although they are not in the scope of grammar contents. Similarly, it was found that

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, hulya.sonmez@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4495-284X.

the participants showed some objectives contents of reading and writing skills within the grammar although the contents of these objectives are not in the scope of grammar. This result indicates that the prospective teachers think that the contents of the objective in the curriculum are generally related to grammar. At the same time, according to these findings, it was determined that the prospective teachers' awareness level regarding the curriculum is low. It was found out that the prospective teachers have very important needs related to the adequacy of evaluating the content and objectives of the curriculum. For this reason, it was recommended that Turkish lesson prospective teachers should be provided with comprehensive education about the contents and objectives of the curriculum.

Keywords: curriculum, objectives, content, prospective teachers.

1. Giriş

Amaca uygun ve etkili bir Türkçe öğretimi için dil becerileri ve dil bilgisi içeriklerinin öğretim programında nasıl tasarlanacağı konusu oldukça önemlidir. 1924 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı'ndan 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na kadar beceriler ve dil bilgisiyle ilgili içeriklerin programlarda benzer şekilde yer almadığı görülmektedir. Çünkü bazı Türkçe dersi öğretim programlarında (1924, 1926, 1929, 1949, 1962, 1981 ve 2006 yıllı programı) dil bilgisi konuları ayrı bir bölüm olarak verilirken bazı programlarda (1931-1932, 2015 ve 2018 yıllı programı) ise okuma, yazma ve sözlü iletişim becerileri ile bir arada verilmiştir. Aynı zamanda bazı programlarda (1924, 1926, 1929, 1949 ve 1962 yıllı programı) dil bilgisi konularına ağırlıklı olarak yer verilirken 1938 Ortaokul Türkçe Programı'ndan ise dil bilgisi konuları çıkarılmıştır. Dil bilgisinin öğretimiyle ilgili bu farklılık, araştırmacıların bu terimi kullanma şekillerine de yansımıştır. Kimi araştırmacılar bu terimi, "dil bilgisi" (Bilgegil, 2014; Burdurlu, 1974; Demiray, 1985; Ediskun, 2004; Emre, 1945; Gencan, 2001; Göknal, 1974; Hatiboğlu, 1972; Hengirmen, 2007) olarak kullanırken kimi araştırmacılar ise "dil bilgisi" (Deny, 2012; Dilemre, 1941; Ergin, 2000; Onan, 1952) şeklinde kullanmışlardır. Türkçenin dil bilgisi kuralları ve öğretimi üzerindeki fikir ayrılıkları ve tartışmalar, bazı dönemlerde dil bilgisi konuları üzerinde yeteri incelemeler yapıldıktan sonra müfredata eklenmesini gerekli kılmıştır (Göğüş, 1970).

Dil bilgisi kurallarıyla ilgili tartışmalar, dil bilgisi öğretiminde birtakım sorunlara neden olmaktadır. Dil bilgisi konularıyla ilgili farklı bakış açıları, ortaokul kademesinde dil bilgisi öğretim sürecinin nasıl hazırlanması gerektiğine de yansımıştır (Çolak, 2013). Bu kapsamda yapılan öğretim programlarının karşılaştırmasında dil bilgisi öğretiminin kuralları, yaklaşımı, yöntemi, amacı ve kazanımları, içerikleri, etkinlikleri, ölçme ve değerlendirme süreçleri gibi konularda farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (Altunkaya, 2010). Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmede ise dil bilgisi öğretim sorunları; sadece kavramlara yoğunlaşma, konuların yeterince ele alınmaması, konu öğreniminin ezbere dayalı olması, yeterince uygulamanın yapılmaması, kuralların teorik olarak verilmesi, önceki bilgilerle yeni bilgilerin çelişmesi, tekdüze yöntemlerin kullanılması olarak sıralanmıştır (Kılıç ve Akçay, 2011). Bu sorunlara bağlı olarak öğrencilerin dil gelişimleriyle ilgili ayrıntılı çalışmalar yapılarak hangi dil bilgisi kazanımının kaçınıcı sınıfta verilmesi gerektiği konusunda öğretim programında birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir (Altas, 2009).

Öğretim programlarında içeriklerin süreklilik göstermesi özelliği oldukça önemli bir faktördür. 2004-2017 yılları arasındaki öğretim programlarında dil bilgisi öğretiminde ortak bir anlayıştan hareket edildiği belirlenmiştir. Fakat hedefler, kazanımlar ve konular kapsamında bu programlar arasında farklı yönlerin olduğu görülmüştür (Ömeroğlu, 2018). Programlarda özellikle dil bilgisi öğretimiyle ilgili bu farklılıkların öğrenci ihtiyaçlarına uygun olarak iyileştirilmesi gerekir. Dolayısıyla Türkçe dersinin sadece dil bilgisi olarak algılanmamasını sağlamak, dil bilgisi öğretimini monotonluktan çıkarmak ve öğrencilerin motivasyonunu arttırmak için zenginleştirilmiş farklı öğrenme ortamları hazırlanmalıdır. Bu kapsamda öncelikle etkili edebî metinler ve farklı materyallerden yararlanılabilir (Arslan, 2017: 240).

2.Yöntem

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırmada öğretim programındaki kazanım içeriklerinin katılımcılar tarafından belirlenmesini sağlamak amacıyla genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelinde evrenin tamamı veya bir bölümündeki örneklerden toplanan verilerin incelenmesiyle bulgu ve sonuçlara ulaşılır (Karasar, 2002). Bu bağlamda bir devlet üniversitesinin Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalındaki 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinden veriler toplanmıştır. 1. sınıf öğrencileri, alan dersleriyle ilgili yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaları nedeniyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. Anket maddeleri, 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın 6. sınıf kazanımları ve kazanım açıklamaları kapsamında hazırlanmıştır. Anket vasıtasıyla katılımcılardan toplanan veriler, SPSS programının sıklık analizine uygun olarak çözümlenmiştir.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalındaki öğretmen adaylarının 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kazanım içeriklerini dil bilgisi, okuma, yazma ve sözlü iletişim becerilerine göre belirleme düzeyini incelemektir. Öğretmen adaylarının öğretim programının kazanımlarını ve içeriklerini ne düzeyde belirlediklerini incelemesi nedeniyle bu araştırma, alan eğitimi kapsamında önemlidir. Çünkü katılımcıların programdaki kazanımların bilgi yüklerini incelemelerine odaklanılmıştır. Bu kapsamda şu araştırma sorusu incelenmiştir: *Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı öğretmen adaylarının 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki dil bilgisi, okuma, yazma ve sözlü iletişim becerileriyle ilgili kazanımların bilgi yüklerini belirleme düzeyi nasıldır?*

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Metodolojisi ve Planı

Araştırma sürecine bir devlet üniversitesinin Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında ve 2019 bahar yarıyılında eğitim gören 105 öğretmen adayı katılmıştır. Verileri toplamak amacıyla dört boyuttan ve dördümlü Likert aralığından oluşan *Türkçe Dersi Öğretmen Adaylarının 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Kazanım İçeriklerini Belirleme Düzeyleri* adlı anket kullanılmıştır. Programdaki kazanım içeriklerini araştırmanın amacına uygun olarak belirlediği için bu anket yapısı kullanılmıştır. Nitekim bu kapsamda yapılan önceki araştırmalarda bu yönetime uygun olarak hazırlanan anketin amaca uygun ölçümler yaptığı ve işlevsel olduğu belirlenmiştir (Yücel, Batur ve Akar, 2004). Yücel, Batur ve Akar, ilgili program hedefleri üzerinde değişiklik yapmadan bunları madde olarak hazırlamışlardır. Uygulamanın sonunda bu yöntemle hazırlanan anket ve maddelerin amaca uygun ve işlevsel ölçümler yaptığı tespit edilmiştir. Araştırmada aynı yöntemle belirlenen anket maddeleri şöyle hazırlanmıştır: 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki her kazanım ve kazanım açıklaması, birer madde olarak ankete eklenmiştir. Sırasıyla dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisi kazanım içeriklerinde dil bilgisi konularının ne düzeyde olduğunu belirlemek için ilgili kazanım ile dil bilgisi arasındaki ilişki; 1 (az ilişkili), 2 (ilişkisiz), 3 (ilişkili) ve 4 (çok ilişkili) olarak derecelendirilmiştir. Bu kapsamda 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki bütün kazanımlar anket maddesi olarak belirlenmiştir. Sekiz sayfa olarak hazırlanan anket taslağı, on beş öğretmen adayına uygulanmıştır. Bu pilot uygulama sonucunda hazırlanan anket taslağının işlevselliğini tespit etmek amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur. Lawshe analizi (1975) ile alınan uzman önerileri doğrultusunda sekiz sayfa olarak hazırlanan taslağın işlevsel olmayacağı belirlenmiştir. Çünkü katılımcıların genellikle ikinci sayfadan sonra ankete araştırmanın amacına uygun cevaplar vermediği belirlenmiştir. Bu nedenle anketin kapsam olarak daraltılması gerektiği belirlenmiştir. Böylece sadece 6. sınıf kazanım ve kazanım

açıklamalarıyla ilgili bölümün yeterli olacağı kanaatine varılmıştır. Nitekim yapılan pilot uygulamada da 6. sınıf kazanım ve kazanım açıklamalarının kapsam geçerliğini sağladığı belirlenmiştir. Toplanan veriler, SPSS programına yüklenerek katılımcıların verdiği cevapların ilişki düzeyi, *frekans analizine* göre incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlar, aşağıdaki ilgili frekans tablosunda gösterilmiştir.

3. Bulgular

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki dil bilgisi konuları ile okuma, yazma ve sözlü iletişim becerilerinin kazanım içerikleri arasındaki ilişki katılımcılar tarafından derecelendirilerek belirlenmiştir. Katılımcıların her maddeye (kazanım) az ilişkili (1), ilişkisiz, (2) ilişkili (3) ve çok ilişkili (4) olarak verdiği cevapların yüzdeler, frekans ve aritmetik ortalama değerleri belirlenmiştir. Ulaşılan sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir. Böylece kazanımların her öğrenme alanıyla (beceri) nasıl ilişkilendirildiği belirlenmiştir.

Tablo 1. Dinleme becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla ilişkisi

Madde/Kazanım	Az ilişkili		İlişkisiz		İlişkili		Çok ilişkili		$\bar{x}$
	%	f	%	f	%	f	%	f	
T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	17	18	25	27	40	42	17	18	2,6
T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	11	12	20	22	42	44	27	28	2,8
T.6.1.2. A [†] . Öğrencilerin tahminlerini kelimelerin sözlük anlamları ile karşılaştırmaları sağlar.	9	9	13	14	42	44	36	38	3
T.6.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	12	13	33	35	38	40	16	17	2,6
T.6.1.4. Dinledikleri/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.	13	14	32	34	36	38	18	19	2,6
T.6.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	15	16	28	29	31	32	27	28	2,7
T.6.1.6. Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu tespit eder.	14	15	27	30	37	39	20	21	2,6
T.6.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.	11	12	32	34	40	42	16	17	2,6
T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	20	21	47	49	24	25	10	10	2,2
T.6.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.	21	22	36	38	32	34	11	11	2,3
T.6.1.10. Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.	18	19	31	33	38	40	12	13	2,4
T.6.1.10. A. Öğrencilere reklam filmleri dinletilerek/izletilerek bunlardaki mesajların ve örtülü anlamların tespit edilmesine yönelik çalışmalar yaptırılır.	14	15	34	36	38	40	13	14	2,5
T.6.1.10. B. Öğrencilerin içeriklerdeki tutarlılığı sorgulamaları sağlar.	11	11	41	43	38	40	11	11	2,5
T.6.1.11. Dinledikleri/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.	18	19	34	36	32	34	15	16	2,5
T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.	13	14	39	41	27	28	21	22	2,6

[†] A, B: Açıklama

T.6.1.12. A. Katılımlı, katılımsız, grup hâlinde ve not olarak dinleme gibi yöntem ve teknikleri uygulamaları sağlanır.	13	14	30	31	35	37	22	23	2,7
---	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

Bu bölümün birinci kategorisinde katılımcılar, dinleme kazanımlarındaki bilgi yükü ile dil bilgisini, *az ilişkili* (1) olma düzeyine uygun olarak birbiriyle ilişkilendirmişlerdir. Bu bölümdeki en az ilişkilendirme “T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.”, “T.6.1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.”, “T.6.1.10.B. Öğrencilerin içeriklerdeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.” ve “T.6.1.11. Dinledikleri/izledikleri ilgili görüşlerini bildirir.” kazanımları için yapılmıştır. Katılımcılar, bu kazanımların dil bilgisi ile oldukça az düzeyde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. İkinci kategoride ise katılımcılar dinleme becerisi kazanımlarındaki bilgi yükü ile dil bilgisini, *ilişkisiz* (2) olma düzeyine uygun olarak derecelendirmiştir. Tablo 1’e göre bu ilişkisizlik düzeyinin en fazla “T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.”, “T.6.1.10.B. Öğrencilerin içeriklerdeki tutarlılığı sorgulamaları sağlanır.” ve “T.6.1.12. Dinleme stratejilerini uygular.” kazanım ve kazanım açıklamalarında olduğu görülmektedir. Katılımcılar, bu kazanımlarda dil bilgisi konularının az olduğunu belirtmişlerdir. Kazanımların geneli incelendiğinde katılımcıların dil bilgisi kazanımlarını dinleme becerisiyle az düzeyde ilişkili buldukları görülmektedir.

Üçüncü kategoride katılımcılar, dinleme kazanımlarındaki bilgi yükü ile dil bilgisini birbiriyle *ilişkili* (3) olma düzeyine göre incelemişlerdir. Bu bölümde en fazla “T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.”, “T.6.1.2.A. Öğrencilerin tahminlerini kelimelerin sözlük anlamları ile karşılaştırmaları sağlanır.”, “T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.” ve “T.6.1.7. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik farklı başlıklar önerir.” kazanımları dil bilgisi konularıyla ilişkilendirilmiştir. Özellikle ilk iki kazanımda katılımcıların *kelime bilgisiyle* ilgili içerikleri dil bilgisi konularına yakın gördükleri belirlenmiştir. Dolayısıyla katılımcılar, dinleme becerisiyle ilgili kazanımları dil bilgisiyle ilişkili bulmuşlardır. Dördüncü aralıkta ise katılımcılar, dinleme becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla *çok ilişkili* (4) olma düzeyini belirlemişlerdir. Verilen cevaplara bakıldığında en yüksek ilişkilendirmenin “T.6.1.2.A. Öğrencilerin tahminlerini kelimelerin sözlük anlamları ile karşılaştırmaları sağlanır.”, “T.6.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.” ve “T.6.1.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.” kazanımları için yapıldığı belirlenmiştir. Katılımcılar, bu kazanımlardaki *sözcükte anlam, kelime bilgisi ve dinleme içeriğiyle* ilgili bilgileri dil bilgisi konuları ile *çok ilişkili* bulmuşlardır.

Tablo 2. Konuşma becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla ilişkisi

Madde/Kazanım	Az ilişkili		İlişkisiz		İlişkili		Çok ilişkili		$\bar{x}$
	%	f	%	f	%	f	%	f	
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	22	23	24	25	35	37	19	20	2,5
T.6.2.1. A. Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.	15	16	29	30	37	39	19	20	2,6
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	24	25	31	33	32	34	12	13	2,3
T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	19	20	27	28	34	36	20	21	2,5

T.6.2.3. A. Serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.	18	19	27	28	34	36	21	22	2,6
T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	20	21	35	37	31	32	14	15	2,4
T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	12	13	13	14	43	45	31	33	2,9
T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	12	13	17	18	33	35	37	39	3

Birinci kategoride katılımcılar, konuşma becerisi kazanım içerikleri ile dil bilgisini birbiriyle *az ilişkili* (1) olma düzeyine göre incelemişlerdir. Maddelerin cevaplama oranlarına bakıldığında en az ilişkilendirmenin “T.6.2.1.A. Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.” ve “T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.” kazanımları için yapıldığı görülmektedir. Bu bölümün ikinci kategorisinde ise katılımcılar, konuşma becerisindeki kazanım içerikleri ile dil bilgisi konularını birbiriyle *ilişkisiz* (2) olma düzeyine göre incelemişlerdir. Bu ilişkisizlik düzeyi, en fazla “T.6.2.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.” ve “T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.” kazanımlarında belirlenmiştir. Genel olarak konuşma becerisi kazanım içerikleri, dil bilgisi ile ilişkisiz olarak değerlendirilmiştir.

Konuşma becerisiyle ilgili üçüncü kategoride katılımcılar, bu kazanımlardaki bilgi yükü ile dil bilgisini birbiriyle *ilişkili* (3) olma düzeyine göre incelemişlerdir. Özellikle “T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.” ve “T.6.2.1.A. Öğrencilerin verilen bir konu hakkında görsellerle destekleyerek kısa sunum hazırlamaları ve prova yapmaları sağlanır.” kazanımlarında bu ilişkinin daha çok olduğu belirtilmiştir. Dördüncü kategoride ise katılımcılar, konuşma becerisi kazanımlarındaki bilgi yükünü dil bilgisi konularıyla *çok ilişkili* olma düzeyini incelemişlerdir. Katılımcılar, özellikler “T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” ve “T.6.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.” kazanımlarını dil bilgisi konuları ile daha fazla ilişkili bulmuştur. Bunun temel nedeni ise bu kazanımlarda *bağlaçlar ve kelime bilgisine* ait içeriklerin olmasıdır.

Tablo 3. Okuma becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla ilişkisi

Madde/Kazanım	Az ilişkili		İlişkisiz		İlişkili		Çok ilişkili		$\bar{x}$
	%	f	%	f	%	f	%	f	
T.6.3.1. Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	12	13	11	11	22	23	55	58	3,2
T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.	8	8	13	14	41	43	38	40	3,1
T.6.3.2. A. Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.	9	9	22	23	34	36	35	37	3
T.6.3.3. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur.	9	10	30	31	36	38	25	26	2,8
T.6.3.4. Okuma stratejilerini kullanır.	11	12	30	31	40	42	19	20	2,7
T.6.3.4. B. Sesli, sessiz, tahmin ederek, not alarak, soru sorarak, okuma tiyatrosu ve hızlı okuma gibi yöntem ve teknikleri kullanmaları sağlanır.	16	17	30	31	34	36	20	21	2,6
T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	9	9	14	15	44	46	33	35	3

T.6.3.5. A. Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmalarını sağlar.	7	7	15	16	40	42	38	40	3,1
T.6.3.5. B. Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.	2	2	15	16	33	35	49	52	3,3
T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.	9	9	11	12	41	43	39	41	3,1
T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.	4	4	14	15	22	23	60	63	3,4
T.6.3.7. A. İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.	4	4	10	11	27	28	59	62	3,4
T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.	6	6	7	7	18	19	69	73	3,5
T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.	7	7	5	5	23	24	66	69	3,5
T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	6	6	4	4	23	24	68	71	3,5
T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.	5	5	6	6	23	24	67	70	3,5
T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.	4	4	6	6	26	27	65	68	3,5
T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	11	11	11	11	37	39	42	44	3,1
T.6.3.13. A. Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadeleri üzerinde durulur.	9	9	5	5	35	37	51	54	3,3
T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	11	11	11	12	40	42	38	40	3,1
T.6.3.14 A. Konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.	15	16	10	10	36	38	39	41	3
T.6.3.15. Görselden ve başlıktan hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.	13	14	25	26	39	41	23	24	2,7
T.6.3.16. Okuduklarını özetler.	17	18	29	30	37	39	17	18	2,5
T.6.3.17. Metinle ilgili soruları cevaplar.	12	13	32	34	40	42	15	16	2,6
T.6.3.17. A. Metin içi ve metin dışı anlam ilişkileri kurulur.	13	14	32	34	36	38	18	19	2,6
T.6.3.18. Metinle ilgili sorular sorar.	11	12	33	35	34	36	21	22	2,6
T.6.3.19. Metnin konusunu belirler.	6	6	40	42	33	35	21	22	2,7
T.6.3.20. Metnin ana fikrini/ana duygusunu belirler.	8	8	35	37	36	38	21	22	2,7
T.6.3.21. Metnin içeriğine uygun başlık belirler.	6	6	35	37	40	42	19	20	2,7
T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.	13	14	34	36	35	37	17	18	2,6
T.6.3.23. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	11	12	40	42	34	36	14	15	2,5
T.6.3.24. Metnin içeriğini yorumlar.	11	11	39	41	35	37	15	16	2,5
T.6.3.24. A. Metnin Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.	12	13	46	48	33	35	9	9	2,4
T.6.3.24. B. Metindeki öznel ve nesnel yaklaşımların tespit edilmesi sağlanır.	14	15	36	38	33	35	16	17	2,5
T.6.3.24. C. Metindeki örnek ve ayrıntılara atıf yapılması sağlanır.	15	16	34	36	36	38	14	15	2,5
T.6.3.25. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	14	15	33	35	33	35	19	20	2,6

T.6.3.25. A. Metinlerin tema, konu, olay örgüsü ve karakterler açısından karşılaştırılması sağlanır.	9	9	37	39	32	34	22	23	2,7
T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.	15	16	25	26	36	38	24	25	2,7
T.6.3.26. A. Anı, mektup, tiyatro, gezi yazısı türleri öğretilmelidir.	19	20	22	23	32	34	27	28	2,7
T.6.3.26.B. Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.	17	18	29	30	33	35	21	22	2,6
T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.	12	13	29	31	30	32	28	29	2,7
T.6.3.27. A. Şiirde kafiye, redif gibi ahenk unsurları üzerinde durulur, bunların türlerine değinilmez.	12	13	23	24	30	32	34	36	2,9
T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.	23	24	29	31	25	26	23	24	2,5
T.6.3.29. Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	13	14	30	32	31	33	25	26	2,7
T.6.3.29. A. Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma, benzetme, örneklendirme, duygu belirten ifadeler, abartma üzerinde durulur.	11	12	22	23	39	41	28	29	2,8
T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	12	13	42	44	24	25	22	23	2,5
T.6.3.30. A. Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.	15	16	43	45	22	23	20	21	2,5
T.6.3.30. B. Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.	15	16	41	43	27	28	17	18	2,4
T.6.3.31. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.	13	14	27	28	30	32	30	31	2,7
T.6.3.31. A. Altım çizmenin, koyu veya italik yazmanın, renklendirmenin, farklı punto veya font kullanmanın işlevi vurgulanır.	17	18	25	26	30	32	28	29	2,7
T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.	25	26	34	36	26	27	15	16	2,3
T.6.3.32. A. İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.	21	22	33	35	28	29	18	19	2,4
T.6.3.33. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	10	11	41	43	32	34	16	17	2,5
T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	12	13	46	48	27	28	15	16	2,4
T.6.3.34. A. İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.	17	18	48	50	22	23	13	14	2,3
T.6.3.34. B. Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.	19	20	40	42	26	27	15	16	2,4

Bu bölümün birinci kategorisinde katılımcılar, okuma becerisi kazanımlarındaki bilgi yükü ile dil bilgisini birbiriyle *az ilişkili* olma düzeyine göre incelemiştir. Maddelerin cevaplama oranlarına bakıldığında en az ilişkilendirmenin “T.6.3.26.A. Anı, mektup, tiyatro, gezi yazısı türleri öğretilmelidir.”, “T.6.3.28. Metindeki gerçek ve kurgusal unsurları ayırt eder.”, “T.6.3.32. Medya metinlerini değerlendirir.” ve “T.6.3.32.A. İnternet, sinema ve televizyonun verdiği iletileri değerlendirmeleri sağlanır.” kazanımları için yapıldığı görülmektedir. Katılımcılara göre *metin tür bilgisiyle* ilişkili olan bu kazanımlarda dil bilgisiyle ilgili oldukça az düzeyde bilgi bulunmaktadır. İkinci kategoride ise katılımcılar, konuşma becerisi kazanımlarının bilgi yüklerini dil bilgisiyle *ilişkisiz* olma düzeyini incelemiştir. Bu ilişkisizlik düzeyi en fazla “T.6.3.24.A. Metnin Yazarın olaylara bakış açısının tespit edilmesi sağlanır.”, “T.6.3.30.A. Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.”, “T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.” ve “T.6.3.34.A. İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin

sorgulanması sağlanır.” kazanımları için belirtilmiştir. Bu kazanımlardaki içerikler genel olarak *medya okur-yazarlığı* kapsadığı için bunlar, dil bilgisi içerikleri ile ilişkisiz olarak belirtilmiştir.

Okuma becerisiyle ilgili üçüncü kategoride katılımcılar, okuma kazanımlarındaki bilgi yükünün dil bilgisiyle *ilişkili* olma düzeyine bakmışlardır. Özellikle “T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.”, “T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” ve “T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” kazanımları dil bilgisi ile daha fazla ilişkili bulunmuştur. Bunun nedeni ise bu kazanımlarda *kelime bilgisi*yle ilgili bilgi yükünün fazlalığıdır. Aynı zamanda diğer kazanımlarda da ilişkilendirmenin yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla katılımcılar, bu kazanımlar için doğru bir değerlendirme yapmışlardır. Bu bölümün dördüncü kategorisinde katılımcılar, okuma becerisi kazanım içeriklerini dil bilgisi konularıyla *çok ilişkili* olma düzeyini incelemişlerdir. Özellikle “T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.” ve “T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.” kazanımları dil bilgisi konuları ile daha fazla ilişkili bulunmuştur. Bunun nedeni, bu kazanımlarda *bağlaçlar ve kelime bilgisine* ait içeriklerin daha fazla olmasıdır. Dolayısıyla bu ilişkilendirmenin doğru olarak yapıldığı söylenebilir. Aynı zamanda bu kazanım içerikleri, *sözcük türü ve yapı bilgisini* kapsadığı için bu kazanımların dil bilgisi ile doğru şekilde ilişkilendirildiği söylenebilir. Buna ek olarak diğer kazanımlarda da ilişkilendirme düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bunu temel nedeni ise programda dil bilgisi konularının okuma becerisi kapsamında daha fazla verilmesidir. Dolayısıyla özellikle üçüncü ve dördüncü kategoride sözcük türüyle ilgili kazanımlar, dil bilgisi konularıyla ilişki olarak değerlendirilmiştir. Oysaki dil bilgisi konularının olduğu diğer kazanımlarda bu ilişkilendirme düzeyi, sözcük bilgisi kadar yüksek değildir.

Tablo 4. Yazma becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla ilişkisi

Madde/Kazanım	Az ilişkili		İlişkisiz		İlişkili		Çok ilişkili		$\bar{x}$
	%	f	%	f	%	f	%	f	
T.6.4.1. Şiir yazar.	16	18	31	34	31	34	22	24	2,6
T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	12	13	23	25	34	37	32	35	2,8
T.6.4.2. A. Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yazacaklarının	9	10	28	31	30	33	33	36	2,9
T.6.4.2. B. Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.	8	9	29	32	33	36	30	33	2,8
T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.	13	14	23	25	34	38	30	33	2,8
T.6.4.3. A. Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.	6	7	27	30	35	39	31	34	2,9
T.6.4.3. B. Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.	5	6	15	17	36	40	43	47	3,2
T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	13	14	16	18	27	30	44	48	3,1

T.6.4.4. A. Güdümlü, serbest, kontrollü, tahminde bulunma, metin tamamlama, bir metni kendi kelimeleri ile yeniden oluşturma, boşluk doldurma, grup olarak yazma gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması sağlanır.	17	19	16	18	29	32	37	41	2,9
T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.	18	20	29	32	33	36	20	22	2,5
T.6.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	12	13	21	23	40	44	27	30	2,8
T.6.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.	8	9	23	25	29	32	40	44	3
T.6.4.8. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	8	9	18	20	43	47	31	34	3
T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	13	14	16	18	42	46	29	32	2,9
T.6.4.9. A. Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerinin kullanılması sağlanır.	7	8	11	12	41	45	41	45	3,5
T.6.4.10. Yazdıklarını düzenler.	5	6	23	25	33	36	39	43	3
T.6.4.10. A. Anlam bütünlüğünü bozan ifadelerin belirlenmesi ve düzeltilmesi sağlanır, kavramsal olarak anlatım bozukluğu konusuna değinilmez.	9	10	26	29	26	29	38	42	3
T.6.4.10. B. Metinde yer alan yazım ve noktalama kuralları ile sınırlı tutulur.	8	9	17	19	30	33	44	49	3,1
T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.	16	18	32	35	29	32	23	25	2,6
T.6.4.11. A. Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.	14	16	40	44	29	32	16	18	2,5
T.6.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	12	13	20	22	34	37	34	38	2,9
T.6.4.13. Formları yönergelerine uygun doldurur.	16	18	30	33	34	38	19	21	2,6
T.6.4.14. Kısa metinler yazar.	21	23	19	21	41	45	19	21	2,6
T.6.4.14. A. Duyuru, ilan ve reklam metinleri yazdırılır.	15	17	22	24	36	40	26	29	2,7
T.6.4.14. B. Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.	18	20	24	26	34	37	24	27	2,6

Bu bölümde katılımcılar, yazma becerisi kazanım içeriklerini dil bilgisi konularıyla ilişkilendirmişlerdir. Birinci kategoride katılımcılar, iki alanın birbiriyle az *ilişkili* olma düzeyine bakmışlardır. Maddelerin cevaplama oranlarına bakıldığında en az ilişkilendirmenin “T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanır.”, “T.6.4.14. Kısa metinler yazar.” ve “T.6.4.14.B. Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.” kazanımları için yapıldığı görülmektedir. Katılımcılar, bu bölümdeki kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla genel olarak az ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu bölümün ikinci kategorisinde ise katılımcılar, yazma becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konuları ile *ilişkisiz* olma düzeyine bakmışlardır. Cevaplara göre bu ilişkisizlik düzeyi, en fazla “T.6.4.1. Şiir yazar.”, “T.6.4.11. Yazdıklarını paylaşır.” ve “T.6.4.11.A. Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medyada paylaşmaya teşvik edilir.” kazanımları için belirtilmiştir. Bir önceki kategoriye göre katılımcılar, yazma becerisi kazanım içerikleri ile dil bilgisini daha az oranda ilişkisiz bulmuşlardır.

Yazma becerisiyle ilgili üçüncü kategoride katılımcılar, yazma becerisi kazanımlarındaki bilgi yükünü dil bilgisi ile *ilişkili* olma düzeyine göre incelemişlerdir. Katılımın en fazla olduğu bu kategoride katılımcılara göre yazma becerisi kazanım içerikleri,

dil bilgisi ile yüksek düzeyde ilişkidir. Özellikle “T.6.4.8.Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.”, “T.6.4.9. Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.”, “T.6.4.9.A. Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadelerinin kullanılması sağlanır.” ve “T.6.4.14. Kısa metinler yazar.” kazanımlarında bu ilişkinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu kazanımlardaki içeriğin özelliğine bakıldığında *bağlaçlar konusunun* dil bilgisi konularıyla daha ilişkili olarak değerlendirildiği görülmektedir. Verilen cevaplara bağlı olarak diğer kazanımlardaki içerikler de genel olarak dil bilgisi konularıyla ilişkili bulunmuştur. Bu bölümün dördüncü kategorisinde ise katılımcılar, yazma becerisi kazanım içeriklerinin dil bilgisi konularıyla *çok ilişkili* olma düzeyini incelemişlerdir. Bu kategoride ilişkilendirmenin en fazla yapıldığı kazanımlar ise “T.6.4.3.B. Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.”, “T.6.4.4. Yazma stratejilerini uygular.” ve “T.6.4.10.B. Metinde yer alan yazım ve noktalama kuralları ile sınırlı tutulur.” olarak sıralanmaktadır. Bu kazanımların içerikleri genel olarak *yazım ve noktama işaretleri* kapsamında olduğu için bunlar, dil bilgisi kazanımlarıyla ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla katılımcıların yazım kuralları bilgisini dil bilgisi konularıyla doğru şekilde ilişkilendirdiği belirlenmiştir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalındaki öğretmen adaylarının 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki dinleme, konuşma, okuma ve yazma kazanımlarının içeriklerini dil bilgisi konularıyla nasıl ilişkilendirdikleri incelenmiştir. Yapılan incelemelere bağlı olarak şu sonuçlara varılmıştır:

- Katılımcılar, dinleme becerisi kazanım içeriklerinden bazılarını ilişkisiz olmasına rağmen dil bilgisi konularıyla ilişkili bulmuşlardır. Benzer bulgu, konuşma becerisinin değerlendirildiği bölümde de tespit edilmiştir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının genel olarak programdaki kazanımları dil bilgisi konularıyla ilişkili bulduğunu göstermektedir. Daha açık bir ifade ile öğretmen adaylarına göre programdaki kazanımlar, belli düzeyde dil bilgisi konusunu içermektedir. Özellikle Tablo 1’de öğretmen adaylarının dil bilgisi konularını içermeyen *dinleme metinleri, sözsüz iletişim unsurları, dinleme stratejileri, dinleme türleri, dinleme metnindeki unsurlar vb.* dinleme becerisi kazanım içeriklerini dil bilgisi konularına yakın buldukları belirlenmiştir. Benzer olarak Tablo 2’de dil bilgisi konularıyla ilişkisiz olan *konuşma türleri, görsel unsurlar, konuşma stratejileri, konuşma yöntem ve teknikleri* gibi konuşma becerisi kazanım içerikleri de dil bilgisi konuları ile ilişkilendirilmiştir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının öğretim programındaki sözlü iletişim (dinleme ve konuşma) becerilerinin kazanım içerikleriyle ilgili bilgi eksiklerinin olduğunu göstermektedir. Çünkü öğretmen adaylarının ilgili kazanım içeriğinde ne düzeyde dil bilgisi ve ne düzeyde beceriye ait bilginin olduğunu yeterince bilmedikleri gözlemlenmiştir. Önceki araştırmalarda belirtildiği gibi öğretmen adaylarının bu kapsamda önemli ihtiyaçları vardır (Kılıç ve Akçay, 2011). Bu nedenle Türkçe dersi öğretmen adaylarına sözlü iletişim becerilerinin öğretim programındaki kazanımları, kapsamı, içeriği, amacı ve işlevleri hakkında gerekli eğitimin verilmesi gerekir.

- Dil bilgisi konularının ağırlıklı olarak verildiği okuma becerileri için şu sonuçlara ulaşılmıştır: Tablo 3’e göre *yazı karakterleri, okuma stratejileri, okuma yöntem ve teknikleri, okuduğunu özetleme, metindeki sorunlara çözüm üretme, yazar bakış açısı, özne ve nesnel yaklaşım, konu, olay örgüsü ve karakterler, metindeki gerçek ve kurgusal unsurlar, görseller, metinde önemli noktalar, metinde önemli bilginin altını çizme, renklendirme, farklı punto veya font kullanma, internet, sinema ve televizyonun verdiği iletiler, medya metinlerinin özellikleri* gibi dil bilgisiyle ilişkisiz olan bu içerikler, dil bilgisi konularıyla ilişkili bulunmuştur. Benzer bir sonuç yazma becerisi kazanım içeriklerinin incelendiği bölümde de tespit edilmiştir. Tablo 4’te görüldüğü üzere katılımcıların *konu ve ana fikri belirleme, giriş, gelişme, sonuç bölümlerini*

örneklendirme, yazma stratejilerini kullanma, yazdıklarını paylaşma gibi ilişkisiz olan bu kazanım içeriklerini dil bilgisi konularıyla ilişkilendirdikleri belirlenmiştir. Bu sonuçların alan eğitimi kapsamında oluşturacağı sorunlar çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Bu sorunlar, öğretmen adaylarının mesleğe atıldıktan sonra dil bilgisi öğretimiyle ilgili olumsuz yargılar oluşturmalarına neden olabilir. Çünkü önceki araştırmalarda dil bilgisi konularının öğretiminde kazanımların öğretmenler tarafından yeterince benimsenmediği aynı zamanda öğretmenlerin dil bilgisi öğretimini dinleme/izleme, okuma, anlama ve anlatım alanlarıyla bir arada düzenleme sürecinde sorun yaşadıkları belirlenmiştir (Akgül, 2010: 93; Ünal ve Şahinci 2001; Şahinci, 2011: 34).

- Araştırmada dil bilgisi içeriklerinin öğretmen adayları tarafından tam olarak gösterilemediği belirlenmiştir. Her ne kadar öğretmen adayları, dil bilgisi konuları ile dil becerileri arasındaki ilişkiyi belli bir düzeyde birbirinden ayırt edebilse de bu ilişkilendirmenin hedeflenen düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu sorunun fakülteedeki eğitimle yakından ilişkili olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü araştırmalarda dil bilgisi öğretimi, öğretim programının sorunlu bir alan olarak görülmektedir (Altunkaya, 2010; Arslan, 2017; Göğüş, 1970). Eğer öğretmen adaylarının bu kapsamdaki eksiklikleri fakülte eğitimi sürecinde giderilmez ise öğretmen olduktan sonra da bu sorunların devam etmesi muhtemeldir. Bu kapsamdaki sorunları gidermenin iki önemli yolu mevcuttur. Öncelikle Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında sadece *ilk iki yılda verilen dil bilgisi konularının dört eğitim-öğretim yılına dengeli olarak dağıtılması gerekiyor*. Çünkü öğretmen adayları son iki yılda dil bilgisi konularından uzaklaşmaktadır. Vurgulanan sorunu gidermenin diğer bir yolu ise *Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda Türkçe dersi öğretim programları kapsamında dil bilgisi konularının öğretimiyle ilgili daha detaylı bir içeriğin verilmesidir*. Özellikle öğretmen adayları, öğretim programının içerik alanları konusunda bilgilendirilmelidir. Bu bağlamda Türkçe dersi öğretim programının tamamıyla dil bilgisi konularından oluşmadığı hususunun vurgulanması gerekir. Böylece öğretmen adaylarının öğretim programındaki her kazanımda dil bilgisinin olduğuyla ilgili yanlış algıları giderilmiş olacaktır. Aynı zamanda Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nda dil bilgisi alanı iki yönü ile ön plana çıkarılmalıdır. Bu kapsamda lisans programında *dil bilgisinin içerik boyutuna ve dil bilgisinin öğretimi boyutuna* yer verilmelidir. Çünkü lisans programındaki ses bilgisi, şekil bilgisi, kelime bilgisi ve cümle bilgisiyle ilgili ders içeriklerinin öğretmen adayları tarafından öğrenilmesine odaklanılmıştır. Bunların, ortaokul düzeyinde nasıl öğretilmesi gerektiğine yeterince yer verilmemiştir. Bu nedenle *Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'nın 3 ve 4. sınıflarında olmak üzere dil bilgisinin öğretimi kapsamındaki alan eğitimi derslerinin eklenmesi gerekir*.

- Araştırmada, öğretmen adaylarının Türkçe dersi öğretim programının kazanım ve içerikleriyle ilgili farkındalık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarına Türkçe dersi öğretim programının içeriği, öğrenme alanları, kazanımlarıyla ilgili eğitimin verilmesi gerekir. Yeni Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı'ndaki *Türkçe Öğretim Programları* dersinin bu kapsamdaki ihtiyaçları gidereceği umulmaktadır. Bu bağlamda öğretim elemanları; Türkçe Öğretim Programları Dersinde okuma, yazma, konuşma, dinleme, izleme, dil bilgisi ve çocuk edebiyatı kapsamındaki kazanım ve içeriklerinin öğretim programında nasıl tasarlanması gerektiğiyle ilgili öğretmen adaylarına gerekli bilgileri vermelidir. Aynı zamanda bu derste öğretim programını başarılı bir şekilde uygulamaları amacıyla öğretmen adaylarına etkinlikler hazırlatılmalı ve onlara bu kapsamda deneyimler kazandırılmalıdır.

- Akgül, E. (2010). İlköğretim II. Kademede Yaşanan Dil Bilgisi Öğretimi Sorunları, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Altas, S. (2009). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Altunkaya, H. (2010). Eski ve Yeni II. Kademe Türkçe Dersi Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin Karşılaştırılması, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Arslan, M. (2017). “Ortaöğretim Türkçe Dersinde Dil Bilgisi Konularının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunların Belirlenmesi”, *Researcher: Social Science Studies*, 5(10), 231-241.
- Bilgegil, K. (2014). Türkçe Dilbilgisi, İstanbul, Salkımsöğüt Yayınları.
- Burdurlu, İ. Z. (1974). Dilbilgisi Açısından Yapıtlarımız, İzmir, Karınca Matbaacılık ve Ticaret Kolektif.
- Çolak, F. (2013). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları ile Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Kilis.
- Demiray, K. (1985). Temel Dilbilgisi, İstanbul, İnkılap.
- Deny J. (2012). Türk Dil Bilgisi, Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.
- Dilemre, S. A. (1941). Genel Dil Bilgisi, İkinci Kitap: Dil Evolüsyonları, Ankara, Alâeddin Kırıl Basımevi.
- Ediskun, H. (2004). Yeni Türk Dilbilgisi, İstanbul, Remzi Kitapevi.
- Emre, A. C. (1945). Türk Dilbilgisi, Türkçenin Bugünkü ve Geçmişteki Gelişimleri Üzerine Gramer Denemesi, İstanbul, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (2000). Türk Dil Bilgisi, İstanbul, Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Gencan, T. N. (2001). Dilbilgisi, İstanbul, Ayraç.
- Göğüş, B. (1970). “Anadili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 123-154.
- Göknel, Y. (1974). Modern Türkçe dilbilgisi, İzmir, Hür Efe Matbaası.
- Hatiboğlu, V. (1972). Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hengirmen, M. (2007). Türkçe Dilbilgisi, Ankara, Engin Yayınevi.
- Karasar, N. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, M. ve Akçay, A. (2011). “Türkçe Öğretmen Adaylarının Görüşleri Çerçevesinde Dilbilgisi Eğitimi”, *Sakarya University Journal of Education*, 1 (1), 1-7.

- Lawshe, C. H. (1975). "A Quantitative Approach to Content Validity". *Personnel Psychology*, 28, 563-575.
- Onan, N. H. (1952). *Dil bilgisi I*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Ömeroğlu, A. F. (2018). "Dil Bilgisi Öğretiminin 2004-2017 Yılları Arası Türkçe Dersi Öğretim Programları Açısından İncelenmesi", *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(1), 260-280.
- Şahinci, C. (2011). *İlköğretim İkinci Kademedeki Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), Niğde.
- Ünal, E. ve Şahinci, C. (2011). "Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 6, 7, ve 8. Sınıf Türkçe Dil Bilgisi Konularının Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi", *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(1), 1849-1862.
- Yücel, C., Batur, Z. ve Akar, C. (2004). "Sekizinci Sınıf Türkçe Programındaki Dilbilgisi Hedeflerine İlişkin Öğretmen Görüşleri", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 39-50.